

ב"ה

פרשת דברים - חזון

למה נבנה בית המקדש 'במעלה ההר'?

בהתחלת פרק ששי של הלכות בית הבחירה כותב הרמב"ם: "המקדש כולו לא היה במישור אלא במעלה ההר, כשאדם נכנס משער מזרחי של הר הבית מהלך עד סוף החיל בשוה, ועולה מן החיל לעזרת הנשים בשתיים עשרה מעלות רום כל מעלה חצי אמה ושלחה חצי אמה. ומהלך כל עזרת הנשים בשוה, ועולה ממנה לעזרת ישראל שהוא תחלת העזרה בחמש עשרה מעלות, רום כל מעלה חצי אמה ושלחה חצי אמה. ומהלך כל עזרת ישראל בשוה ועולה ממנו לעזרת הכהנים במעלה גבוהה אמה. ועליה דוכן יש בו שלש מעלות רום כל מעלה חצי אמה ושלחה חצי אמה נמצאת עזרת הכהנים גבוהה על של ישראל שתי אמות ומחצה. ומהלך כל עזרת הכהנים והמזבח, ובין האולם ולמזבח בשוה, ועולה משם לאולם בשתיים עשרה מעלות, רום כל מעלה חצי אמה ושלחה חצי אמה והאולם וההיכל כולו בשוה."

והנה הטעם לכך שהרמב"ם מתחיל "המקדש כולו לא היה במישור אלא במעלה ההר" (שלילת הסברא שהיה במישור), ואינו כותב לכתחילה "המקדש כולו היה במעלה ההר" – יש לומר, שמכיון שהמשכן שעשה משה רבינו היה במישור דוקא (כדמוכח מפשטות הכתובים) הרי הסברא נותנת שגם המקדש שצריך להיות כתבנית המשכן ("ככל אשר אני מראה אותך את תבנית המשכן וגו'"^[1]) היה אף הוא במישור, ולכן, לכל לראש צריכים לשלול סברא זו - "המקדש כולו לא היה במישור אלא במעלה ההר".

אמנם, עדיין דרוש ביאור - בפנימיות הענינים: ענינו של המקדש הוא - "בית לה' מוכן להיות מקריבים בו הקרבנות, וחוגגין אליו שלש פעמים בשנה"^[2], וענינו בעבודה הרוחנית - הקירוב של יהודי להקב"ה על ידי הקרבנות^[3], וכן על ידי עליה לרגל, שהיו באים לראות גילוי אלקות - "כשם שבא ליראות כך בא לראות"^[4].

ומזה מובן, שכל פרט שבמקדש ובנדון דידן – החילוק בגובה חלקי המקדש קשור עם השראת השכינה שבמקדש ("ושכנתי בתוכם"), וענין זה בא לידי ביטוי גם בגובה דמקום הגשמי, שכן, כאשר צריכים לבוא

לחלק המקדש שבו השראת השכינה באופן נעלה יותר, יש לעלות ב"מעלות", כלומר, להתעלות לדרגא נעלית יותר.

ועל פי זה – צריך להבין: א) מדוע היה המשכן כולו במישור – הרי החילוקים בדרגת השראת השכינה היו גם במשכן, ואם כן, מדוע במשכן לא התבטא הדבר בחילוק הגובה במקום הגשמי?

ב) מדוע היה "האולם וההיכל כולו בשוה", היינו, שהמקום דקדש הקדשים לא היה גבוה יותר מההיכל – לכאורה, אם אפילו החילוק שבין עזרת נשים לעזרת ישראל וכיוצא בזה בא לידי ביטוי בחילוק הגובה במקום הגשמי, הרי על אחת כמה וכמה שצריך להיות כן בנוגע לקדש הקדשים, המקום המקודש ביותר במקדש כולו ("ונועדתי לך שם"^[5]), ואף על פי כן, "האולם וההיכל כולו בשוה"!

...והביאור בזה: ענינו של המשכן הוא - "דירת עראי"^[6], כמו שכתוב^[7] "ואהיה מתהלך באוהל", מה שאין כן בית המקדש שענינו - "דירת קבע"^[8], כמו שכתוב^[9] "זאת מנוחתי עדי עד".

ולכן, אף שגם במשכן נפעלה קדושה במקום שעליו הקימו את המשכן, מכל מקום, לאחר שפירקו את המשכן - לא נשארה שום קדושה במקום זה, ונשאר עפר המדבר כמקודם: מה שאין כן בבית המקדש, שגם לאחר החורבן נשארה הקדושה במקום המקדש^[10].

וענין זה מתבטא, גם באופן בנין המשכן והמקדש: עיקרו של המשכן היה עשוי מ"עצי שטים" - סוג הצומח, מה שאין כן במקדש - שהיה עשוי מאבנים דוקא, סוג הדומם, ועד ש"אין בונין בו עץ בולט כלל"^[11].

ונמצא, שעיקר הענין דהמשכת אלקות בגשמיות עד למטה מטה - נעשה על ידי המקדש, שעיקרו היה מסוג הדומם דוקא, בחינה הכי תחתונה שאין למטה ממנה, מה שאין כן המשכן שעיקרו היה מסוג הצומח.

ועל פי זה יובן החילוק שבין המשכן למקדש - שהמשכן היה "במישור" והמקדש - "במעלה ההר": קדושת בית המקדש, מכיון שחדרה עד למטה מטה ביותר, סוג הדומם, ובאופן של קביעות (אפילו לאחר החורבן) - לכן פעלה שינוי במקום הגשמי, היינו, שחלק המקדש שהיתה בו קדושה נעלית יותר, היה במקום גבוה יותר בגשמיות כפשוטו.

מה שאין כן קדושת המשכן, מכיון שלא חדרה למטה מטה ביותר, ועד שלאחרי שפירקו את המשכן לא נשארה שום קדושה במקום זה - לכן לא נפעל שינוי בגובה המקום חלקי המשכן, כך שהיה כולו במישור.

אמנם, עדיין צריך להבין: מדוע היה קודש הקדשים - המקום המקודש ביותר בבית המקדש - בגובה שווה לשאר ההיכל?

והביאור בזה: כאשר מדובר אודות דרגות בקדושה שיש ערך ושייכות ביניהם, אלא שאחת מהם נעלית יותר מזולתה - הרי ענין זה בא לידי ביטוי בגובה המקום הגשמי, שהמקום שבו שורה דרגא נעלית יותר בקדושה גבוה יותר מהמקום שבו שורה דרגת הקדושה שלמטה ממנו. מה שאין כן כאשר מדובר אודות דרגא שבאין ערוך לגמרי, למעלה מכללות הגדר דמעלה ומטה - הרי לא שייך שענין זה יתבטא בחילוק גובה המקום הגשמי, שכן, החילוק שביניהם אינו נמדד בגדרים של מעלה ומטה.

ובנוגע לעניננו: חלקי המקדש שהם בערך זה לזה, עזרת נשים עזרת ישראל וכיוצא בזה, דרגא למעלה מדרגא - היה חילוק ביניהם בגובה המקום הגשמי, היינו, שכדי לבוא לדרגא העליונה, יש לעלות ב"מעלות" - שלש מעלות, שתיים עשרה מעלות, חמש עשרה מעלות, לפי ערך העילוי בדרגת הקדושה:

אמנם, קדש הקדשים - אינו בערך כלל לשאר חלקי המקדש, ובמודגש גם בכך שבקדש הקדשים היה מונח הארון, שעליו היו הכרובים, "כרוב אחד מקצה מזה הוא קצה אור אין סוף שבז"א כו" (כלשון כתב יד קודש אדמו"ר הזקן בעצמו בתורה אור^[12]), וגם בבית שני - היה הארון "במטמוניות עמוקות ועקלקלות"^[13], ומכיון שקדושת קדש הקדשים היא שלא בערך לגמרי לקדושת שאר חלקי המקדש - לא שייך לומר שענין זה יבוא לידי ביטוי בגובה המקום הגשמי.

כלומר: הן אמת שגם הקדושה דקדש הקדשים קשורה עם המקום הגשמי. ובמודגש גם בכך שקדש הקדשים היה במקום שבו עמדה "אבן שתיה", "שממנה הושתת העולם", אבל אף על פי כן, אין זה באופן שהעילוי דקדושת המקום פועלת עילוי בגובה הגשמי דמקום זה לגבי שאר ההיכל (כבשאר חלקי המקדש, שגובה

המקום הוא לפי ערך וביחס לדרגת הקדושה), שכן, דרגת הקדושה דקדש הקדשים היא למעלה מכללות הגדר דמעלה ומטה, כך שהעליה מקדש לקדש הקדשים אינה על ידי "מעלות", אפילו לא אלף מעלות, כי אם על ידי ענין שאינו בערך כלל. ומכיון שענין זה לא יכול לבוא לידי ביטוי בגובה המקום הגשמי - היה גובה קדש הקדשים שוה לגובה ההיכל כולו.

ויש להאריך בזה, ותן לחכם ויחכם עוד.

קטע משיחת ש"פ מסעי, מבה"ח מנחם-אב, רשימת השומעים בלתי מוגה.
תו"מ ה'תשד"מ ח"ד ע' 2279.

- [1] שמות כה, א. ובפרש"י.
[2] רמב"ם ריש הל' ביהב"ח.
[3] ראה ספר הבהיר ס"י קמ (קט). לקו"ש ח"יז ע' 12 הע' 35. וש"נ.
[4] חגיגה ב, א. וש"נ.
[5] תרומה כה, כב.
[6] בהבא לקמן — ראה גם לקו"ש ח"ו ע' 20 ואילך. ח"ט ע' 62 ואילך. וש"נ.
[7] ראה שהש"ר פ"א, טז (ג). תו"א ר"פ ויגש.
[8] ש"ב ז. ו.
[9] תהלים קלב, יד.
[10] רמב"ם הל' ביהב"ח ספ"ו.
[11] רמב"ם שם פ"א ה"ט. וראה לקו"ש השבועי ס"ב.
[12] ס"פ תרומה.
[13] רמב"ם הל' ביהב"ח רפ"ד. נת' בארוכה — בלקו"ש חכ"א ע' 156 ואילך.

פרויקט זו נוסד בימי השבעה לזכרון ולעי"נ הרב גבריאל נח זוגתו רבקה הי"ד
- שלוחי כ"ק אדמו"ר במומבאי, אינדיא

נדפס ומופץ ע"י הרה"ת ר' שלמה לרר ומשפחתו שיחיו
שלמה נחמ"ה, צבי"ה זלאטע רייזל, שמואל, מנחם מענדל, ישראל אריה לייב, יוסף יצחק,
שניאור זלמן, חיה מושקא, אברהם דוד, אהרן, חנה